

Puheenjohtaja Pertti Suominen
Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys
Lappeenranta 25.8.2024
Tuntemattomina haudattujen muistomerkin paljastustilaisuus

Arvoisat isännät, hyvä juhlaväki

Tuon tähän tilaisuuteen Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen kunnioittavan tervehdyksen.

Sotaveteraaniliiton varapuheenjohtajana minua on pyydetty samalla tuomaan tänne Lappeenrantaan myös Suomen Sotaveteraaniliiton sankarivainajiemme muistoa kunnioittava tervehdys. Kun sotiemme veteraanien keskuudessa 1980-luvulla heräsi voimakas halu selvittää kaatuneiden aseveljien viimeisiä vaiheita, olivat Sotaveteraaniliiton aktiiviset toimijat valmiit tarttumaan toimeen. Liiton toimenpitein käynnistettiin mittava hanke, jota sittemmin Sota-arkisto ja Kansallisarkisto jatkoivat. Aloitteen tekijöiden ansiosta meillä on tänä päivänä sodissa menehtyneiden tietokanta, josta sodissa kaatuneita, kentälle jääneitä ja kadonneita voi erilaisin hakukriteerein etsiä. Tietokanta on edelleen erittäin hyödyllinen taustalähde etsintäkohteitaan suunnitteleville etsintäryhmillemme.

Hyvät kuulijat, Lappeenrannan sankarihautausmaa on Kannaksen selustayhteyksien keskuspaikkana ollut luonteva valinta tuntemattomiksi jääneiden sankarivainajien viimeiseksi leposijaksi. Talvisodan päätyttyä täällä järjestettiin sunnuntaina toukokuun 19. päivä 1940 sankarihautajaiset, joissa siunattiin lähes 490 sankarivainajaa. Heistä 44 oli tuntemattomia. Ylipäällikkö Mannerheim oli vähän aiemmin määrännyt tämän toukokuun kolmannen sunnuntain kaatuneitten muistopäiväksi.

Jatkosodan päätyttyä, lokakuun lopulla 1944, täällä järjestettiin toiset isot sankarihautajaiset, joissa siunattiin yli 300 sankarivainajaa. Heistä 40 oli tuntemattomia.

Omilla suunnillaan tuntemattomiksi jääneiden sankarivainajien hautausten keskuspaikoiksi muodostuivat Joensuu ja Kajaani. Talvisodan jälkeen Joensuuhun haudattiin 56 ja Kajaaniin 76 tuntemattonta sankarivainajaa. Molemmilla paikkakunnilla siunattiin kotimaan poveen myös jatkosodan ajan tuntemattomia sankarivainajia.

Hyvät kuulijat, nykymuotoiset kentälle jääneiden sankarivainajien etsinnät tulivat mahdolliseksi vuonna 1992. Jo seuraavana syksynä, lokakuun 24. päivä

1993, Lappeenrannassa järjestettiin ensimmäiset tuntemattomiksi jääneiden sankarihautajaiset. Kenttäpiispa Jorma Laulajan johdolla sankarihautausmaahan siunattiin 46 pienessä valkoisessa arkussa 109 Tali-Ihantalan, Vuosalmen, Äyräpään, Viipurinlahden, Summan ja Taipaleenjoen taistelupaikoilta löytynyttä tuntemattomaksi jäänyttä isänmaansa vapauden puolesta kaatunutta suomalaista sotilasta.

”Saatamme heidän osaltaan loppuun sen sotien aikana omaksutun periaatteen, että jokainen suomalainen kaatunut sotilas pyrittiin tuomaan kotimaahan siunattavaksi ja haudattavaksi... Se oli viesti suomalaiselle miehelle, ettei häntä jätetä kaatuneenakaan. Osoitettiin jokaisen sotilaan ihmisarvo.”, kenttäpiispa Laulaja lausui siunauspuheessaan.

Tuolloin elettiin leppoisten tuulten aikaa. Oman kukkalaitteensa sankarivainajien haudalle Lappeenrannassa laski Venäjän silloinen suurlähettiläs Juri Derjabin. Odotukset sotavainajayhteistyön ja kentälle jääneiden etsintöjen jatkumisesta olivat korkealla.

Myötätuulta jatkuikin lähes kolmekymmentä vuotta, kunnes ensin koronapandemia vuonna 2020 ja sitten Venäjän Ukrainassa käynnistämä sota seurannaisvaikutuksineen ikävällä tavalla keskeyttivät etsintätyöt. Olemme toki tänä aikanakin voineet erityisjärjestelyin noutaa venäläisten löytämiä suomalaissotilaita kotiin tunnistettaviksi ja haudattaviksi.

Hyvät kuulijat, Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen ja sen edeltäjän, opetusministeriön sotavainajatoimikunnan, toimenpitein on 1990-luvun alun jälkeen tuotu kotiin yli 1600 suomalaisen sankarivainajan jäänteet. Heistä yli 430 on tähän mennessä tunnistettu ja saatettu omille paikoilleen sankarihautausmailla.

Omien tilastojemme mukaan olemme tuoneet tänne Lappeenrantaan haudattavaksi 897 tuntemattomaksi jäänyttä isänmaan puolustajaa. Heidät on 14 eri tilaisuudessa siunattu tänne sankarihautausmaan poveen samanlaisin juhlavin menoin, joita noudatettiin jo talvisodan ja jatkosodan jälkeisissä sankarihautajaisissa, kuten myös vuoden 1993 sankarihautajaisissa. Yksittäisistä tilaisuuksista laajin on ollut marraskuussa 1995 järjestetyt sankarihautajaiset, jolloin tänne haudattiin 88 arkussa 151 tuntematonta sankarivainajaa. Kaikki olivat talvi- ja jatkosodan keskeisiltä taistelupaikoilta löydettyjä.

Helsinkiin, Joensuuhun ja Kajaaniin puolestaan on 1990- luvulla haudattu yhteensä 130 etsinnöissä löytynyttä tunnistamatonta sankarivainajaa.

Hyvät kuulijat, suurin yksittäinen syy nykyisissä etsinnöissä löydettyjen sankarivainajien tuntemattomaksi jäämiselle on tuntelevytietojen puuttuminen. Näin oli jo sotavuosina. Tuntelevyn puuttuessa ei juuri ole mahdollisuutta kaatuneen henkilöllisyyden olettamiseen. Toinen merkittävä syy on kahdeksankymmentä vuotta maastossa olleiden jäänteiden haurastuminen. Niistä ei taitava tutkijakaan aina enää saa eristettyä dna-tunnistamiseen tarvittavaa dna:ta.

Ymmärrettävästi on kysytty, voitaisiinko tuntemattomiksi jäävien määrää jotenkin pienentää. On esitetty laajan omaisnäyterekisterin kokoamista, johon sitten löytyneen kaatuneen dna:ta voitaisiin verrata. Tähän liittyy kuitenkin monia tietosuojaongelmia, jotka nykyresurssein eivät ole helposti ratkaistavissa. On myös esitetty geneettisessä sukututkimuksessa käytettyjen kaupallisten dna-analyysien hyödyntämistä. Ne eivät kuitenkaan tuota sellaista dna-dataa, joka olisi yhteensopivaa THL:n sotavainajien tunnistamisessa käyttämän teknologian kanssa. Näissä tapauksissa tunnistamisen luotettava dokumentointi olisi myös ongelmallista.

Tosiasiat ja tunnistamattomiksi jäävien suurehko määrä on vain hyväksyttävä. Jokainen sankarivainaja, tunnistettu tai tuntematon, on kuitenkin isänmaamme vapauden puolesta antamallaan uhrilla ansainnut tulla asianmukaisesti ja kunnioitavasti haudatuksi ja muistetuksi. Näin me jälkipolvetkin osoitamme tuntevamme jokaisen kaatuneen sotilaan ihmisarvon, kuten kenttäpiispa Laulaja meitä aiemmin lainaamassani puheessa muistutti.

Hyvät kuulijat, kiitän Lappeenrannan seurakuntayhtymää, sankarihautausmaatoimikuntaa ja kaikkia muita mukana olleita toimijoita pitkään odotetun muistomerkin aikaansaamisesta. Kiitän myös taideseppä Antti Niemistä, joka työssään on taiteen keinoin osannut erinomaisella tavalla ilmaista tuntemattomaksi jääneen sankarivainajan syvimmän olemuksen.

Nyt paljastettu muistomerkki on kunnianosoitus niille poissaolevina siunatuille sankarivainajille, joiden paikka sankarihautausmailla on jäänyt tyhjäksi. Monet heistä lepäävät tuntemattomina täällä Lappeenrannan sankarihautausmaalla. He ovat muistomerkkinsä ansainneet. Muistomerkki voi varmasti toimia myös muistelupaikkana niille tuhansille omaisille, joiden kaatuneen läheisen viimeinen leposija on vielä tuntematon.